

KJAK

reglum og at byggja “grønt” og um-hvørvisvinarliga. Stórir dentur er lagdur á orkusparing. Slóðbrótandi úrslitið er, at orkunýtslan í smærru íbúðunum á Oyrarbakka í miðal er um 600 kr. um mánað-in fyri hita og el. Bústaðir eru nú í granskingarátaki við atlit at orku-sparing.

“Hastverk er lastverk”

Víst varð á í miðlasamrøðu herfyri, at Bústaðir áttu at havt bygt nógv fleiri íbúðir og fleiri bíligar íbúðir, serliga í høvuðsstaðnum.

Bústaðir hava eftir fáum árum bygt ella keypt um 100 íbúðir og umsita har umframt 10 leigumál. 80 íbúðir eru í gerð: 16 í Runavík, 30 í Klaksvík og 34 í Havn. Fleiri av hesum íbúðum verða lidnar í ár, annars næsta ár. Har afturat verður Kommunuskúlin umbygdur til 37 íbúðir til ung í útbúgving. Íbúðirnar verða lidnar næsta summer.

Aðrar verkætlanir eru klárar. Á Strondum er klárt at byggja sjei íbúðir nærhendis sambýlinum, og í næstum verður sáttmáli gjørdur um at byggja 38 íbúðir omanfyri Berjabrekku. Fleiri aðrar verk-ætlanir eru fyrireikaðar, men endaligar avtalur eru ikki gjørdar. Aðrar bíða, til framtíðarfigging er tøk. Eitt nú hava Bústaðir júst ognað sær trý grundstykki á Óðinshædd. Á teimum 10.000 fermetrunum skulu m.a. íbúðir til eldri reisast.

Bústaðir hava arbeitt við tveim-um øðrum størri byggjætlanum. Í Máttalag og við Dalavegin. Vit mugu ásanna, at tað hevur ikki gingið “sum eftir ánni”. Eitt nú í sambandi við kostnaðin. Fyritreyt í eini arkitektakapping

um íbúðabygging í Mattalág var, at prísurin skuldi vera um 14.000 kr. fyri hvønn fermetur. Útrok-ningar hjá byggifyritøkum vísa, at kostnaðurin verður eini 50 prosent hægri. Tí er henda ætlanin ikki framd. Men nú verður virkað fyri eini aðrari, biligari og vónandi skjótari loysn.

Kanska kundu Bústaðir havt bygt – ella innflutt – fleiri íbúðir. Men vit hava valt at fyrireika verk-ætlanirnar væl. Stýrið og leiðsla eru sannførd um, at tað loysir seg í longdini, ásannandi orða-takið “hastverk er lastverk”. Og vit hava valt føroyskar loysnir. Heldur ikki ber til at byggja skjót-ari, enn einstøku stigini taka í tíð – at tekna, taka støðu, gera kost-naðarmetingar, gera sáttmála, fáa byggiloyvi, gera byggibúgvíð og byggja.

Vit taka verkætlanina á Óðinshædd sum dømi. Tekningarnar vórðu lætnar inn á vári/sumri í 2013. Byggiloyvið kom í mai 2014. Tann 26. mai í 2014 varð fyrsta flagið loyst. Lendisarbeiðið og hand-verksarbeiðini hava gingið væl, og íbúðirnar verða lidnar í heyst. Ein góð føroysk loysn. Vit kundu havt keypt íbúðir úr Baltalondum ella Danmark, men vit valdu at lata góðar føroyskar lendisarbeiðarar og handverkar gera íbúðarhúsini. Støddin er úr 54 upp í 86 fermetrar. Leigan verður úr áleið 4.000 upp í áleið 6.000 kr.

Alment bústaðarfelag

Visjónin í Bústaðarpolitikki Land-ins frá 2012 er: “Allir føroyingar hava atgongd til ein góðan og tryggan bústað”. Eisini verður staðfest: “Við

miðvísu ætlanum og í tøttum samstarvi við kommunurnar og Føroya Bústaðarfelag fara vit nú undir at tryggja øllum atgongd til ein góðan og tryggan bústað”. V.ø.o. skulu øll hava atgongd til ein góðan og tryggan bústað.

Bústaðir hava lagt seg eftir at røkka hesum málum: at byggja góðar íbúðir til øll í góðum sam-starvi við kommunur. Eisini at røkka ásetingini um at “stuðla undir inklusjón”. Almannaverkið hevur t.d. rætt til fimtu hvørja íbúð. Íbúðirnar eru tryggar og leigumál eru undir skipaðum umstøðum við atlit at leigulógini.

Vit miða eftir í øllum byggjætlanunum at lúka ásetingarnar í Bústaðarpolitikki Landsins um góðar og tryggar bústaðir til øll.

Skansin

Sum ræðumynd er verkætlanin Skansin brúkt. Sagt er, at talan er um marglætisíbúðir.

Talan er um 12 íbúðir – úr 54 upp í 98 fermetrar. Tilsamans slakar 1.000 fermetrar. Kostnaðurin verður 21.000 kr. fyri hvønn fermetur, iroknað MVG. Kostnaðurin fyri aðrar íbúðir, sum Bústaðir byggja í dag, er 16-17.000 kr. fyri fermeturin. Munurin er um 4.000 kr. Umroknað er talan um einar trýggjar íbúðir. Eg trúgvi neyvan, at Byggideildin hjá Tórshavnar kommunu hevði givið byggiloyvi til eitt byggjarí yvir av Havnarskansa og Eik, sum ikki hevði eina spennandi útsjón. Hon hevur vent tummlin niður í sambandi við aðra ætlan hjá Bústøðum, sum ikki hevði eina nóg áhugaverda byggifrøðiliga útsjón. Sjøtul varð settur á Skansan,

meðan bíðað varð eftir byggiloyvi til Óðinshædd. Verkætlanin hevur hvørki seinkað ella forðað øðrum ætlanum. Leigan verður úr 5.500 upp í 9.000 kr.

Eftir bíðilistanum hava nógv-ir limir sagt seg sinnaðar at rinda eina slíka leigu. Áhugin at sleppa inn í Skansan at búgva er sera stórir. Bústaðir skulu eftir bústaðarpolitikki landsins eisini “tryggja fjølbroytni á bústaðar-marknaðinum”. Tað gera vit m.a. við Skansanum.

Smærri og bíligari

Tað harmar meg sanniliga, at tað ikki er eydnast at byggja fleiri smærri og miðalstórar íbúðir í høvuðsstaðnum. Høvdu vit ikki rent okkum í tann høga kostnaðin í Mattalág og trupulleikar við Dalavegin, høvdu vit kunna bjóða út eini 60 íbúðir í næstum. Eg skilji væl, at fólk eru ørkymlað, tí tað er so torført at fáa eina íbúð í Havn og at leigan er høg.

Men glotti er fyri stavni. Í ár og komandi tvey árin verða eini 120 smærri og miðalstórar íbúðir klárar at flyta inn í í Havnini. Har afturat kemur kommunuskúlin við 37 íbúðum komandi ár.

Vit hava valt ikki at innflyta “bíligar” íbúðir at seta saman í íbúðarhús. Bústaðarfeløg í øðrum londum hava mælt frá slíkum loysnum, sum stundum fáa heiti sosialt byggjarí. Tær elva til ghettoerð og stigmatisering. Er góðskan ikki í lagi, er haldførið vánaligt, og sum frálíður er einki spart. “Sosialt byggjarí” er eisini í andsøgn við ásetingina í Bústaðar-politikki Landsins um inklusjón.

Alt krevur tó viðlíkahald. Fyri at sleppa undan størri viðlíka-haldsarbeiðum hava vit avgjørt, at íbúðirnar hjá Bústøðum støðugt skulu haldast í góðum standi. Tí verða 10 prosent av leiguinntøkuni sett á viðlíkahaldskontu.

Bílig leiguáseting

Við hesi skipanini halda íbúðirnar virðið og tí ber til at hava ein langa afturgjaldingartíð. Avgjørt er, at 70 prosent av lánsskuldini liggja til grund fyri leiguásetingini. Eftir 30 ár eru lánini niðurgoldin. Tá ber til at leggja restskuldina til grund fyri leiguni frameftir. Við eini slíkari loysn rinda ikki bara tey fyrstu, sum búgva hjá Bústøðum, lánið í eini íbúð niður, men eisini tey, sum flyta inn seinri.

Samanumtikið: Bústaðir hava roynt at leggja eitt haldgott grund-arlag fyri at byggja leiguíbúð-ir í Føroyum og skapa ein meira fjøltáttaðan bústaðarmarknað. Alt hetta er nýtt í føroyskum høpi og krevur eina góða skipan. Vit hava gjørt mistøk, og vit hava lært av teimum. Bæði jaligar og neiligar viðmerkingar verða tiknar til eftirtektar. Alt við tí endamáli at tryggja fleiri føroyingum ein virði-ligan bústað fyri eina rímuliga leigu í einum góðum umhvørvi við skipaðum viðurskiftum. Ein góður bústaður er ein av fleiri fyritreytin fyri góðum uppvakstrar- og livium-støðum. Hesum virka Bústaðir fyri. Men “Róma varð ikki bygdur eftir einum degi”.

Annika Olsen
Løgtingskvinna
fyri Fólkaplokk

Sambært hagfrøðingum fara vit at síggja stórar broytingar í fólka-samansetingini í Føroyum komandi árin. Demografiskar fram-skrivingar vísa, at býtið millum fólk í arbeidssførum aldri og talið av fólkapenjonistum fer at skeikla munandi. Meðan tað í dag eru 4 fólk í arbeidssførum aldri í mun til hvønn pensjonist, verða tað í 2040, 2 fólk í arbeidssførum aldri í mun til hvønn penjónist.

Hetta merkir samstundis, at talið av fólku við kroniskum sjúkum væntandi eisini fer at økja komandi árin. Vit hava tíverri ongi nøktandi hagtøl, hvat viðvíkur fólku við demenssjúkum í Føroyum,

men samanbera vit okkum við grannalondini, so verður leysliga mett, at eini 800 føroyingar liva við demenssjúku í Føroyum í dag. Mett verður, at hetta talið fer at tvífalda upp í 1600 í 2040. Hetta er ein stór avbjóðing, ið vit sum samfelag eiga at taka í størsta álvara.

Tá sjúkan demens rakar, er tað ikki bert tann einstaki borgarin, ið verður raktur av sjúkuni. Øll familjan, hjúnarfelagi, børn og onnur í nærumhvørvinum verða eisini ávirkaði av, at ein teirra gerst sjúkur/sjúk. Tí er tað umráðandi, at hond verður tikin um bæði tann einstaka og alla familjuna, ið verður rakt av demenssjúku.

”Demensvinarligt samfelag – Gloysk, men ikki gloymd”

Í 2012, fingur landsstýrisfólkini í ávíkavist í heilsumálum, Karst-

en Hansen og undirritaða, ið var landsstýriskvinna í almannamál-um, álit handað, ið hevði heitið ”Gloysk, men ikki gloymd”. Úrslitið av hesum áliti varð, at vit bæði landsstýrisfólkini tóku stig til, at ein samskipað demensætlan skuldi gerast fyri Føroyar. Ein arbeidsbólur varð settur og á stórarí ráðstevnu í í 2015 fingur hesi somu landsstýrisfólk endaliga úrslitið handað, eina demensætlan um, hvussu vit kunnu gera Føroyar til eitt demensvinarligt samfelag. Heitið á demensætlanini er ”Eitt demensvinarligt samfelag – gloysk men ikki gloymd”. Í demensætlanini fylgiggja 14 ítøkilig tilmæli til politiska myndugleikan at taka støðu til.

Tilmælini kosta áleið 3 mió. kr. álga, men taka vit iløgurnar við, sosum dagtilhald- og heim fyri minnisveik, so er talan um eina

upphædd ið liggur væl hægri. Vit hava ikki ráð at lata vera við at raðfesta hetta økið figgjarliga. Lata vit standa til er tað ikki bert tann einstaka familjan, ið verður rakt av sjúkuni, ið kemur at merkja hetta, men tað kann gerast ein enn dýrari smeitur fyri tað føroyska vælferðarsamfelagið

Ongin figgjarlig raðfesting av demensøkinum

Í samband við figgjarlógina fyri 2016 stóðst mikil orðadráttur í Løgtinginum um hetta málið, tí sitandi landsstýrið hevði ikki sett nakra upphædd av til demensætlanina. Úrslitið av hesum orðadrátti varð, at broytingaruppskot varð lagt fram, og Løgtingið samtykti at seta 250 tús kr av til endamálið. Hendan upphædd er alt ov lítil til at implementera alla demensætlanina. Sambært figgj-

arlógartekstinum røkka hesar 250 tús bert til at lýsa hvusu demens-økið eigur at skipast í framtíðini.

Á Ólavsøku lat lögmaður frágreiðing fyri Tingið, sum nú hevur verið til orðaskiftis. Tíverri er ikki eitt orð nevnt um demensøkið í Ólavsøkurøðu løgmans. Hetta er ørkymlandi, og tí eru hesir spurningar sendir Løgtinginum í dag til landsstýriskvinnuna í heilsumálum at svara:

1. Hevur landsstýriskvinnan ætlanir um at seta ”Demensætlanina” í verk og um ja, nær?

2. Hvat er úrslitið av teimum 250 tús kr, sum Løgtingið samtykti til demensætlanina í 2016?

3. Verður neyðugur peningur settur av til Demensætlanina á figgjarlógini fyri 2017

Demensøkið onga rúmd í Ólavsøkurøðuni